

Sarrera

2021-07-31

Langile
Mugimenduaren
Historia
JON LARRABIDE

«Kaosa hona iritsi baino lehen/ kaosean murgilduta nengoen./ Etengabeko mugimenduan/ aurkitzen dut nik lasaitasuna./ Negua beti luzeegia da./ Etengabea kaosean bilatuz/ zeruko ateak zarratzen ditut./ Eta okertzen naiz./ Eta apurtzen naiz./ Lotsagabe, zerua dut iraintzen/ irri ero bat berriz jantzi dut/ Kaosantzako egina nago.» Kuraia, Birakari.

Norbaitek, behin, egia iraultzailea dela esan zuen. Hala ere, esaldi honekin, merkantziarekin gertatzen dena gertatzen da, «hasiera batean gauza ageriko eta hutsala dela eman dezakeen arren, bere analitik gauza korapilotsua dela ondorioztatzen da». Iraultzaile izendapena merezi duen mugimendu iraultzaile orok du gertaeren itxuraren atzean ezkutatzen den errealitatea argitaratzea helburu, nahiz eta, orokorrean, norabide hori jarraitzen duen fikzioaren eta mitoaren murruren ehundura hotz eta lakarrarekin topo egin. Hainbeste dira egiaren potentzialitate iraultzailea zalantzan jartzera garamatzaten esperientziak, anekdotak. Mugimendu iraultzailearen porrot historikoak mugimendu komunista eszeptizismo eta sinesgogortasun geruza batez inguratu du. Hala ere, jardun iraultzaileak egunero-egunero jasan behar dituen kolpeak, hasieran aipatutako baieztapenaren izaera erlatiboaz baino, kolpeak ematen dituen horren izaera kontserbadorearen berri ematen digutela esango nuke. Zentzu komunaren sendotasunak, inguratzen gaituen errealitatearen irudikapen egituratu gabeko eta kaotikoa, gainditu ezineko harresi bat izaten jarraitzen du, eta badago harresi horretan egunez egun bloke berriak jartzeaz arduratzen denik. Edozein kasutan, eta etengabe korrontearen kontra arraun egitera kondenatuta egon arren, egiaren artikulazio eta sozializazioan darrai komunistak.

Ekoizpen modu kapitalistak, egitura feudalaren desegitearekin batera, era guztietako sineskeria eta mitoak arrazionalitatearen azidoan disolbatu zituen, eta gizarte egitura feudalari atxikitu ohi zaion iluntasunari argi olatu bat isuri zion. Hala ere, mundu feudalaren desegite prozesuaren errailetatik, ekoizpen modu kapitalistak ardaztutako egitura soziala jaiotzeaz gain, ekoizpen modu horren jaiotzaren gaineko kontakizuna ere jaio zen, bere aitaren molde beretik jaioa, pentsamendu burgesaren koordinadetan idatziko dena. Horrela arrazoiaren erreinuak mito propio bat munduratu zuen, are aurretik existitzen zirenak baino sendoagoa, misterioitsuagoa, masa fedegabeak bere magalera kateatzen zituena.

Lukácsék, Historia eta Klase Kontzientzia liburuan jasota dagoen Budapesteko Materialismo Historikoaren inguruko Ikerketen Institutuaren inaugurazioan emandako konferentzian, esaten du materialismo historikoa iraganeko gertakizunen izaera erreala azaleratzeko eta oraina perspektiba historikoz aztertzeke metodo zientifikoa dela. Zentzu horretan historiaren ikuskera materialista, proletalgoak historiaren ulerkera egoki bat garatzeko aukera izateko baliatu beharreko tresna izango litzateke (gertakizunen arteko barne konexioak bilatu, historiaren garapenean eragiten duten indarrak identifikatu), gertakizunak hauen historikotasunean kokatzeko ahalmena emango diona, bere garapen historikoan, bere espezifikotasunean. Errealitatearekin bat egingo duen jakintza bat

artikulatzekoa, errealitate kapitalista estali eta harreman sozial kapitalistak mistikotasunean murgiltzen duen estalkia urratzeko tresna. Irizpide egokiak izan daitezke gaiari heltzeko asmoa duenarentzat, historialariaren ofizioa ezin baita zientzia zehatzetara, ipuin kontaketa, argazkilariaren eginbeharrera mugatu. Kontrara urpekari batekiko antzekotasun handiagoa aurkitzen diot nik. Historiaren joanaren itsasoan murgildu eta ezezaguna den hori bilatzen saiatzean datza bere lana, itsas hondora aurkitzen diren itzalen irudi desitxuratuetan galtzeko denborarik galdu ezinik. Zaila da, ordea, iluntasun honetan ezer aurkitzea, hainbeste dira egiaren bilaketan aurkitzen diren zailtasun eta eragozpenak. Zaila da hasiberrian bide orri garbi eta sistematizatu bat aurkitzea eta arriskutsua historiografia burgesaz fidatzea.

Kazeta honetako «Hitzaurre bat» testuan aurreratu nuen bezala, hurrengo testuetan kapitalismoaren sorrera historikoari erreparatzeko asmoa dut; hala ere, zehaztapenekin hasi aurretik, nahiago nuke gaia testuinguratzen saiatu, auziari behar bezala heltzeko aukera izateko bada ere.

Literatura luzea idatzi da kapitalismoaren sorreraren inguruan, eta eskura egon arren, sarritan orrialdeen anabasa horretan zaila izaten da argibiderik aurkitzea. Zer kontatu garbi izatea bezain garrantzitsua (edo garrantzitsuagoa) da nola kontatu jakitea eta aspektu horretan bekatu egiten dute askok. Badaude kapitalaren historia faktore eta elementu konkretuen bilakaera, garapen eta gailentze prozesu gisa irudikatzen dutenak, kontakizun orokorra zatikatu eta zati horien historia idazten dutenak, ondoren faszikulutan saltzeko. Horrela kapitalismoaren jaiotza kasualitate bezain besteko istripu historiko bilakatzen da, ardatz diakroniko ezberdinen arteko ausazko konfluentzia baten ondorioa. Baldintza demografikoak, egitura politiko administratiboak, nazioarteko merkataritza, hirien sorrera eta garapena, sinesmenak, inteligentzia edo sen bereziren bat... Mota guztietako kontakizunak, kontsumitzaileak aukera dezan.

Badago, ordea, errakuntza orokor bat, kapitalismoaren sorreraren inguruko kontakizunen akatsen tronuan esertzen dena. Kapitalismoaren betierekotasunaren mitoa, arestian aipatutakoa. Adierazpide ezberdinetan oinarrituta, ekoizpen modu kapitalista betidanik existitu izan dela sinestarazita bizi gara, ekoizpen modu kapitalistaren sorreraren eskutik jaiotako pentsamendu markoan gatibu. Merkantzien existentzia, trukearen existentzia, diruaren existentzia... Guztiak dira ekoizpen modu kapitalistaren garapen eta ezarpena aurretik existitzen ziren elementuak, nahiz eta garaian garai posizio, funtzio, garrantzi bat edo beste izan duten. Bereizitasun horiei entzungor, badago gizarte kapitalista edonon aurkitzen duenik, iraganeko gizarte formen ingeradan, iraganeko gizarte egituren itzaletan. Horrela, kapitalaren sorrera azaldu nahian, kapitalaren sorrera aurrez ematen da ontzat, eta auzia transformatzen da auziari berari aurre egin beharrean. Horrek eragin bikoitza du auziari heltzeko saiakerari dagokienez. Izan ere, alde batetik, ekoizpen modu kapitalista historian zehar betidanik existitu izan diren eta gizakiari berez atxikitutako ohitura zerrenda batekin lotzean, prozesua elementu horien garapenaren eta hazkunde parametroetara mugatzen da (merkantzien trukeak lurralde eta alor berrien menderakuntza prozesua). Bestetik, ekoizpen modu kapitalista elementu horien garapen logiko eta naturala den heinean, historia jarraikortasunaren printzipioan oinarrituta egiten da, eta aldi berean garapen historikoaren ortzi muga bezala ezartzen da. Horra hor hasiera garbirik gabeko eta batez ere amaierarik gabeko istorioa.

Aurreko argitalpenean Marxek bere bizitzaren zati handi bat gizarte kapitalistako bizi-baldintza konkretuak analizatzen eman zuela utzi nuen idatzita. Norabide horretan harreman sozialen garapen eta bilakaerari erreparatu zien, ekoizpen modu kapitalista analizatu zuen bera berezi egiten duten elementuetatik abiatuta, ezberdintasun espezifikotik. Gauzak horrela, hurrengo zalantzak etortzen zaizkit burura. Ekoizpen modu kapitalistaren analisisa berezitasun espezifikoak bilatze horretan oinarritzen bada, azal ote daiteke kapitalismoaren jaiotza aurreko garaiekiko jarraikortasun eboluzio soil batetik? Nahikoa ote da aurreko gizarte formetan existitzen ziren elementu horiei tiraka ekoizpen modu kapitalista hauen garapen, orokortze soil bezala aurkeztea? Galdera hauen erantzunak ezezkoak izatekotan, zelan eta noiz bereizten dira gizarte kapitalista eta feudala? Nola eratzen da historikoki desberdintasun espezifikoki hori?

Hurrengoetarako utziko ditut zalantza horiek, apurka-apurka argitzen joan gaitzen. Bitartean historia atzekoz aurrera orrazten jarraitu beharko dugu, kontakizunen historikotasun ezaren trinkotasuna deskorapilatzen, erantzun berriek galdera berriak behar dituzte eta ezinbestean.